

МУЛЬТИКУЛЬТУРНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Анотація: у статті розглянуто тенденції формування мовленнєвої культури молоді у мультикультурному суспільстві. Автор розглядає мовну комунікацію як основний показник змін у культурній площині сучасного світу. Автор вказує на створення інформаційного суспільства як основу кардинальних змін у формуванні мовленнєвої культури молоді.

Ключові слова: мультикультурний, інформаційне суспільство, сленг, мовленнєва культура, соціальна комунікація.

Мультикультурные тенденции формирования речевой культуры молодежи.

Аннотация: в статье рассматриваются тенденции формирования речевой культуры молодежи в мультикультурном обществе. Автор рассматривает языковую коммуникацию как основной показатель изменений в культурной сфере современного мира. Автор указывает на создание информационного общества как основу кардинальных изменений в процессе формирования речевой культуры молодежи.

Ключевые слова: мультикультурный, информационное общество, сленг, речевая культура, социальная коммуникация.

Multicultural tendencies in forming young people speaking culture

Summary: the article deals with tendencies in forming speaking culture in a multi-cultural society. The author considers speaking culture as a main index of changes in the cultural sphere of the modern world. The author points out the creation of a multicultural information society as the basis of crucial changes in forming speaking culture of young people.

Key words: multicultural, information society, slang, speaking culture, social communication.

Вступ. Соціальна комунікація розглядається сучасними науковцями «як відображення соціальної стратифікації суспільства й різноманітними видами діяльності його членів» [13, с.38]. Зокрема, В. Конецька [14, с. 20] вважає, що «соціальна комунікація – це така комунікаційна діяльність людей, яка обумовлена цілою низкою соціально значущих оцінок, конкретних ситуацій, комунікаційних сфер і норм спілкування, прийнятних у даному суспільстві». Комунікація, за визначенням В. В. Різуна [13, с.11] – це «зумовлений ситуацією

й соціально-психологічними особливостями комунікантів процес встановлення й підтримки контактів між членами певної соціальної групи чи суспільства в цілому на основі духовного, професійного або іншого єднання учасників комунікації, який відбувається у вигляді взаємопов'язаних інтелектуально-мислительних та емоційно-вольових актів, опосередкованих мовою й дискретних у часі та просторі, – тобто у вигляді актів мовлення, актів паралінгвістичного характеру й психофізіологічного впливу, актів сприймання й розуміння тощо, що пов'язані з процесами збору фактів, їх зберігання, аналізу, переробки, оформлення, сприймання й розуміння».

Постановка проблеми. Наша стаття присвячена виявленню причин створення нової моделі мовної комунікації молодих людей з урахуванням впливу іншомовних зразків мовлення й використання популярного молодіжного сленгу.

Основна частина. Мовлення, як основний тип комунікації, відчуває значний вплив екстра-лінгвістичних й соціально-обумовлених факторів, що змінюють модель спілкування молодих людей. Безсумнівно, що існування особистості, й особливо молоді людини, в сьогоденній Україні – це існування в мультикультурному середовищі. Таке середовище створюється природно через економічні, соціальні, культурні причини або штучно, під час вивчення декількох іноземних мов, які можуть певним чином впливати на сприйняття, розуміння й використання інших мов (інтерференція). Сучасна освічена молодь має у своєму розпорядженні різноманітні зразки іншомовного мовлення. Вони стають доступними все більшій кількості людей через поширення вивчення іноземних мов, використання інтернету та інших засобів електронного спілкування, які викликало до дії створення інформаційного простору. Це спричиняє значний вплив на якість усної й письмової форм комунікації молодих людей як у неформальному спілкуванні, так і в формальному, наприклад, в умовах навчання.

Зокрема, в мовленні молоді все частіше зустрічаються лексичні одиниці, притаманні англійській мові: окей, вел, бай-бай тощо. Їх використовують не

тільки ті, хто вивчає або володіє англійською мовою, але й решта молодих людей. Все частіше в українському мовленні використовуються граматичні зразки англійської мови, наприклад, «це не є вірним» замість «не вірно»; «це є зрозумілим» замість «зрозуміло», що відповідає англійській структурі «it is right (clear, correct) etc.». Дуже часто зустрічається в мовленні молодих людей своєрідне поєднання частини українського й частини англійського речення, наприклад: «І я буду робити те, що захочу, окей?». Така побудова речення не відповідає правилам української мови. Подібні висловлення несуть в собі додаткову конотацію, націлену на створення образу сучасної молодої людини, що добре обізнана в іноземних мовах. Але, на наш погляд, подібне змішування викликає лише почуття, що людина не дуже добре володіє рідною мовою і намагається це приховати, використовуючи комунікативні зразки, які не властиві мовно-комунікативній моделі рідної мови. Замість образу освіченої людини, яка обізнана в мовах, такі висловлення створюють образ пихатої, зарозумілої людини, яка намагається приховати своє невігластво за іноземними фразами. Такі й подібні до них вислови заважають розумінню й спотворюють акт комунікації.

Надзвичайно поширеним в мовленні молоді стало використання англійських слів та скорочень, які використовуються в сучасних засобах особистісної комунікації – SMS повідомленнях та електронному спілкуванні, наприклад: «My smmr hols wr cwot. B4, we used 2go to NY 2C my bro, his GF & thr 3 kids: FTF. ILNY, it's a gr8 plc. В звичайному форматі дане повідомлення означає: My summer holidays were a complete waste of time. Before, we used to go to New York to see my brother, his girlfriend and their three screaming kids face to face. I love New York. It is a great place» [16].

Дані висловлення відносяться до комп'ютерного сленгу. Сленг (від англійського скорочення *secret language*) – секретна мова певного соціального прошарку або групи населення, що відноситься до певної вікової або професійної категорії. В даному випадку маємо комп'ютерний молодіжний англійський сленг. Серед подібних прикладів можна виокремити такі: 2 – to, u

– you, 4 – for, da – the, y – why, ІМНО – in my humble opinion, omfl – oh my fucking internet connection is slow, don't know – dunno, forever – 4eva, girlfriend-gf, don't worry – dw [16].

Такі скорочені форми відносяться до письмового мовлення, розуміти їх може лише людина, що володіє англійською мовою, отже, використання цих висловів звужує кількість адресатів висловлення.

Дуже поширеним є використання російськомовного сленгу в українськомовному молодіжному мовному середовищі. Однією з причин такого широкого вживання російськомовного сленгу є те, що Україна довгий час знаходилася у складі СРСР, і протягом 70 років обидві мови співіснували, причому російська вважалася мовою освічених людей, а використання української носило здебільшого побутовий характер. Сьогодні ж сфера вживання української мови – навчання, офіційне мовлення, а російська мова подекуди вживається у неформальному спілкуванні.

Зрозуміло, що використання сленгу в мовленні підлітків зумовлено їх бажанням виокремитися, створити власну культуру, незрозумілу непосвяченим; незалежну від думки дорослих людей. Саме в цей період становлення особистості мовлення молодих людей насичене неформальною (сленговою) лексикою.

Найбільша кількість сленгових висловів російською мовою належить до сфери проведення вільного часу. Серед них зокрема такі: «жирный» – красивий, модний; «колбаса (колбасня)» або «тусня, (тусовка)» – вечірка; «идти на колбасу» – йти на вечірку; «меня прет» – мені дуже подобається, мені весело та цікаво; «зажигать» – веселитися; «газ-квас» – випивати, вживати спиртні напої.

До шару лексики, що характеризує відносини між людьми, належать такі: «родаки» – батьки; «горшки звенят» – мені час додому, мене чекають вечеряти; «раздуплиться» – зрозуміти; «запарить» – набриднути; «прозревать» (я прозрел, я прозреваю) – здивуватися; «нулячий» – людина, яка нічого не знає.

Студентський жаргон – слова, які стосуються навчальної діяльності студентів – «препод», «студак», «лаба», «ботан (ботанік)», «тетенька (тефенька)» – ліберальна викладачка; «дяденька» («дяфенька») – ліберальний викладач.

Окрема група лексичних одиниць стосується неприємної сфери життя молоді, зокрема вживання наркотичних речовин, наприклад: «обдолбанный, накиданный» означає «під дією наркотиків»; «гандж, (ганджубас)» – вид наркотичної речовини.

Варто звернути увагу на фонетичні зміни, яких зазнає слово, переходячи до розряду сленгу. Наприклад, «оле» або «уле» замість алло; «быренько» або «быстрячком» замість «быстренько»; «не здорово», що означає «не добре» мають неформальне звучання й допомагають комуніканту зрозуміти не тільки денотативний зміст, але й оцінити та взяти до уваги конотативний зміст висловлення.

Відбувається й зміна морфологічної структури слова, коли воно вживається як сленговий вислів. Наприклад, «подрассказывать» означає «висловлювати якісь думки, що неприємні мені»: «преподша стала мне подрассказывать» (викладач стала висловлювати своє невдоволення); «пододеться» означає не просто одягнутися, а одягнутися дорого, придбати окремі речі дуже високої якості [3].

Використання так званого «суржику» (мішаної російсько-української говірки, що складається з української основи з додаванням певної кількості російських слів, висловів, граматичних структур) – також значно знижує якість комунікації. На жаль, причини використання суржику найчастіше коріняться в сім'ї. Люди старшого покоління, яке виросло в СРСР, дуже часто використовує суржик в офіційному мовленні, тому що не знають належних відповідників українською мовою. Іноді сприйняття мовлення суржиком з боку невідготовленого комуніканта може призвести до непорозуміння. Наприклад, фраза «через неділю» або «на слідуючій неділі» (рос. «неделя», укр. «тиждень») може бути зрозумілою як «через два тижні», тобто має пройти

неділя (вихідний день), і тільки наступної неділі (не наступного тижня, а саме протягом вихідного дня (неділі)) відбудеться зустріч чи інша запланована дія; тоді як адресант мав на увазі наступний тиждень.

Інші приклади суржикомовлення : «Скільки тобі год?» «Я трішки опіздаю», «віддільно від...», розмовляти на українській мові (замість українською).

Деякі характерні прояви суржику (порівняно з нормативною українською мовою):

- вживання русизмів замість нормативних українських відповідників: даже (навіть), да (так), не (ні), када (коли), не нада (не потрібно), еле (ледве), щас/січас (зараз), всегда (завжди), нікогда (ніколи), чуть-чуть (трішки), конешно (звичайно, звісно), наверно (мабуть), напрімєр (наприклад), допустім (припустимо), между (між), вмісто (замість), вродє/будто (наче, начебто), іменно (саме), рядом (поруч), язык (мова), больніца (лікарня), циплята (курчата), предохранітель (запобіжник), председатель (голова), почта (пошта), почтальйон (листоноша) тощо;

- «українізовані» форми російських дієслів — зделав (зробив), дівся (подівся), унаслідував (успадкував), получав (отримував), щитав («вважав» або «рахував» залежно від контексту), отдав (віддав), отключив (вимкнув);

- порушення дієслівного керування, вживання прийменників і відмінків за російським зразком — по вулицям замість по вулицях;

- утворення найвищого ступеня порівняння прикметників і прислівників за зразком російської мови — самый головний (найголовніший), саме важне (найважливіше);

- утворення від українських дієслів активних дієприкметників за російським зразком — відробивший, прийшовший, зробивший (в українській мові ця граматична форма відсутня);

- слова і вирази, кальковані з російської — міроприємство (захід), прийняти міри (вжити заходів), прийняти участь (взяти або брати участь), до

цих пір (досі), так як (оскільки), бувший у користуванні (той, що був у вжитку), на протязі (протягом)» [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12].

Під час занять з практики усної та писемної мови, виконуючи завдання з перекладу, студенти часто припускаються помилок, зазначених вище. Але завданням викладача має стати вчасне й тактовне виправлення, обговорення помилок, звертання до першоджерел та планована, постійна, наполеглива робота з впровадження норм якісного українського мовлення та запобігання «суржикомовлення».

Висновки. У даній статті ми намагалися окреслити ступінь засмічення мовлення молоді росіянізмами, англіцизмами, суржиком та розглянули чинники, що впливають на якість мовленнєвої культури молодих людей. Серед них найважливішим є вплив навколишнього інформаційного простору, недостатня мовна культура сім'ї, недостатні знання української мови, інтерференція при вивченні декількох мов. Предметом подальшого дослідження мають стати прийоми й методи формування моделі якісного мовлення молодих людей.

Література:

1. Дончик В. Мова не винна : Про суржик, двомовність і грамотність на українському ТБ / В. Дончик // Слово і час. — 2001. — № 2. — С. 68-77.
2. Козир Є. / Суржик у законодавчих і нормативних документах / Є. Козир // Стандартизація. Сертифікація. Якість. — 2008. — № 2. — С. 13-19.
3. Ковалинська І. Російськомовний сленг в українськомовному молодіжному просторі / І. Ковалинська // Мовознавчі студії . — Зб. наук. праць. — К. : ВПЦ «Київський університет». — 2007. — Ч. II. — С. 137-143.
4. Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і «язиком» / Л. Т. Масенко — К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2011. — 135 с.
5. Окара А. Полтавський «суржик» та духовне плебейство. / Андрій Окара // Полтавський «суржик» та духовне плебейство. — Слово і час. — 2000. — № 1. — с. 52-56.

6. Погрібний А. Випробування суржиком / А. Погрібний // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2006. — № 4/5. — С. 4-12.
7. Радчук В. Д. Мова в Україні: стан, функції, перспективи / В. Д. Радчук // Мовознавство. — 2002. — № 2/3. — С. 39-45.
8. Радчук В. Параметри і взаємодія мов / В. Радчук // Дивослово. — 2005. — № 6. — С. 36-44.
9. Ставицька Л. Українсько-російська двомовність: Соціопсихологічні та лексикографічні аспекти / Л. Ставицька // Дивослово. — 2001. — № 11. — С. 13-16.
10. Стріха М. Суржик / Стріха М., Гриценко О. // Нариси української популярної культури. — К. : УЦКД, 1998. — С. 629-643.
11. Шевчук О. Донецький суржик: причини появи і специфіка функціонування / О. Шевчук // Дивослово. — 2010. — № 6. — С. 30-33.
12. Шумилов О. Мова, суржик, "язык": єдність та боротьба протилежностей на межі тисячоліть / О. Шумилов // Сучасність. — 2000. — № 10. — С. 110-124.
13. Холод О. М. Теорія масової комунікації / В. В. Різун, О. М. Холод. — К. : КиМУ, 2010. — 195 с.
14. Холод О. М. Соціальні комунікації : соціо- і психолінгвістичний аналіз : навч. посіб. — Олександр Холод. — К. : Київський міжнародний університет; Українська асоціація психолінгвістів, 2010. — 391 с.
15. Flier, Michael. Surzhyk: The Rules of Engagement. Harvard Ukrainian studies 22. 1-4 (1998) :113-136.
16. <http://www.peevish.co.uk/slang/a.htm>